

(14)

අශ්වයාගේ පරිණාමය හා ගෘහාශ්‍රිතකරණය සිදු වූ අයුරු

වාමනී දේශානී බාලසූරිය

සිව් වැනි වසර

chamzbale@hotmail.com

හැඳින්වීම

සත්ත්වයන්ගේ පරිණාමය තුළ දී ඇත් වසර දස ලක්ෂ 135 පෙර ක්ෂීරපායින් බිහි වූ බව සැලකෙන අතර කාලනුකූලව තෘතීයික යුගයේ අවසානයේ වන විට බල්ලන්, අශ්වයින්, උරන් වැනි ක්ෂීරපායී සතුන්ගේ පූර්වජයන් බිහි වීම සිදු විය. මේ අතරින් අශ්වයා වනාහි ශක්තිමත් කුර ඇති වේගයෙන් දුවන ශාක භක්ෂක ක්ෂීරපායී සතෙකි. මමාලියා වර්ගයෙහි පෙරිසොඩක්ටිලා (Perissodactyla) ගෝත්‍රයෙහි එක්වීඩෙ (Equidae) කුලයට අශ්වයා අයත් වේ. බූරුවා හා සීබ්‍රා ද මේ කුලයට අයත් සතුන් වේ (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 279). ශ්‍රී ලංකාවෙන් ද ඓතිහාසික යුගයට අදාළ ව අශ්වයා පිළිබඳ සාධක හමුවන බැවින් මාගේ අවධානය මෙහි දී යොමු වන්නේ අශ්වයාගේ පරිණාමය හා ගෘහාශ්‍රිතකරණය පිළිබඳව ය.

පරිණාමය

අශ්වයා ද ඇතුළත් කුර සහිත සතුන් Phenacodontidae යන සත්ත්ව වර්ගයෙන් පරිණාමය වූ බව සැලකේ. මෙම සත්ත්ව වර්ගය පැලියොසීන (Paleocene) යුගයේ ආරම්භයේ සිට මධ්‍ය ඉයෝසීන (Middle Eocene) යුගය (අවු දස ලක්ෂ 70-25) දක්වා යුරෝපයේ ජීවත් වී ඇත. ප්‍රමාණයෙන් බැටලුවකුට සමාන මෙම සතුන්ගේ ශරීරය සතුරන්ගෙන් මිදී වේගයෙන් දිව යා හැකි පරිදි සකස් වී ඇත.

අශ්වයාගේ ලක්ෂණ පෙන්වන පූර්වජයන් ඉයෝසීන (Eocene) අවධියේදී උතුරු ඇමරිකාවේ ජීවත් විය. එයෝහිපුස් (Eohippus) නමින් හැඳින්වෙන එම සත්වයා පොක්ස් ටෙරියර් වර්ගයේ බල්ලකුට වඩා විශාල නොවූ සත්වයෙකි (කොස්තා, 1989, 49). මොවුන් විසූවේ ගංගා ඉවුරුවල ඇති පත් වර්ග සහිත තණ පිට්ටනිවල වූ වෘක්ෂලතාදිය අතර වනාන්තර අද්දර හෝ වගුරුබිම් පෙදෙස්වල ඇවිදීමින් ගස්වල පහළ අතුවල ඇති පත්‍ර හෝ කුඩා ශාක ආහාරයට ගත් බව සැලකේ (ග්‍රොව් සහ නෙවල්, 1964, 802). තණ කොළ විකීමට යෝග්‍ය වූ සංකීර්ණ හැඩ හුරුකම් සහිත වූ සැලකිය යුත් දත් තිබී ඇත (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 279). හිස් කබල සැහැල්ලු එකක් විය.

අශ්වයාගේ ඉතා පැරණි මුතුන් මිත්තෙක් අවුරුදු කෝටි 5 කට පමණ පෙර ඉයෝසීන අවධියේ දී ඇමරිකාවේ විසූවේ ය. එයෝහිපුස් (Eohippus) නමින් හැඳින්වෙන උභ්‍ය වගුරුවල

ජීවත් වූ කුඩා සතෙක් විය (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283). එයෝහිපුස් සතුන් (වසර මිලියන පනහකට පමණ පෙර මුල් ඉයෝසීන අවධියේ සිට මධ්‍ය ඉයෝසීන අවධිය අතරතුර) ඔරෝහිපුස් (Orohippus) බවට පරිණාමය වී ඇත. ඔරෝහිපුස් යන්නෙහි අර්ථය වන්නේ 'කඳුකර අශ්වයා' යන්නයි. ඔරෝහිපුස්ට කෘෂ්ණ ශරීරයක් සතු විය. දිගටි හිසක් ඇත. පූර්ව ගාත්‍රා කෙටි වූ ය. අපර ගාත්‍රා දිග ය. දූව,පැන, ඇවිද ජීවත් වීමට යෝග්‍ය පරිදි ශරීරය නිර්මාණය වී ඇත. පූර්ව ගාත්‍රාවල ඇඟිලි හතරක් ද අපර ගාත්‍රාවල ඇඟිලි තුනක් ද තිබිණි. එයෝහිපුස් හා ඔරෝහිපුස් අතර පැහැදිලි වෙනස්වීම් ඇත්තේ දත්තායනයේ ය. පුරස්චාර්වක දත කුරු ය. අවසානයට ඇති පුරස්චාර්වක දතෙහි හැඩය හා කාර්යය චාර්වක දතට මාරු වී ඇත. දූඩ් ශාක ආහාරයට ගැනීම නිසා එමඟින් ඔරෝහිපුස්ට ආහාර ඇඹරීමේ හැකියාව ලැබී ඇත.

මෙම සත්ත්ව විශේෂය ක්‍රමයෙන් විකාසයට පැමිණ එපිහිපුස් (Epihippus) පරිණාමය වී ඇත. මධ්‍ය ඉයෝසීන අවධියේ එනම් වසර මිලියන හතළිස් හතකට පෙර ජීවත් ව ඇත. සිරස්ව නැගී තිබුණු දත් ප්‍රමාණය ක්‍රමයෙන් අඩු වී ඇති අතර ඒවායේ කිරීටය හොඳින් සකස් වී ඇත.

ඉයෝසීන අවධියේ අවසාන භාගය වන විට, උතුරු ඇමරිකාවේ ප්‍රදේශයන්හි දිය පහරවල් අඩු වී වියළි ගිය අතර වඩා විශාල පිට්ටනි වැනි වූ කැලෑ අධික විය (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 802). මෙම තත්ත්වය නිසා සතුරන්ගෙන් ගැලවීම පිණිස වේගය වැදගත් විය. මේ සියලු තත්ත්වයන්ට ඔරොත්තු දිය හැකි මෙසොහිපුස් (Mesohippus) නමින් හැඳින්වෙන මුල් කාලීන අශ්ව විශේෂයක් අවුරුදු 3 1/2 පෙර ඔලිගොසීන අවධියේ දී ජීවත් විය (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283). මෙසොහිපුස්ගේ ගාත්‍රාවල ඇඟිලි අඩු වී තිබුණි. එනම් පූර්ව හා අපර ගාත්‍රාවල ඇඟිලි තුන බැගින් තිබෙන සේ පිහිටා ඇත. පූර්ව ගාත්‍රාවල සිව්වැනි ඇඟිල්ල භාවිත කර නොමැත. ගාත්‍රාවල පැත්තෙහි වූ ඇඟිලි ක්ෂීණ වී තිබිණි. මෙසොහිපුස් මධ්‍ය ඔලිගොසීන යුගය වන විට වඳ වී ගිය බවට සාධක පවතී (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283).

අවුරුදු දෙකෝටියකට පමණ පෙර, එනම් මයෝසීන අවධියේදී මියෝහිපුස් (Miohippus) නැමැති මුල් අශ්වයා ජීවත් වී ඇත (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283). මියෝහිපුස් මුල් මයෝසීන යුගය වන විට ක්‍රමික පරිණාමයක් පෙන්වමින් පරිණාමීය ධාරා දෙකක් ඔස්සේ යමින් එක කොටසක් ප්‍රෙයරි තණ බිම්වල ද තවත් කොටසක් වනාන්තරවල ද ජීවත් වී ඇත. මේ අශ්වයාගේ සිව්වැනි පා ඇඟිල්ල සම්පූර්ණයෙන් ක්ෂීණ වී ගොස් ඇත (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283). දත් දික් වී තිබිණි.

මුල් මයෝසීන අවධියේ උතුරු ඇමරිකාවේ බිහි වූ කැලෝබැටිපුස් (Kalobatippus) දෙවනු ව යුරෝපයට හා ආසියාවට සංක්‍රමණය වී ඇත. පූර්ව ගාත්‍රාවල දෙවෙනි හා හතරවෙනි ඇඟිලි දිගු වන අතර ඒවා වනාන්තරවල ඇවිදීමට යෝග්‍ය වන පරිදි නිර්මාණය වී ඇත.

මුහුණේ හැඩය නූතන අශ්වයාට සමානකමක් දක්වන පැරාහිපුස් (Parahippus) මධ්‍ය මයෝසීන අවධියේ බිහි වන අතර පැරාහිපුස්ගේ පූර්වජයා ස්ටෙප්ස්හි බිම්වල සිටි මියෝහිපුස් ලෙස සැළකේ. උතුරු ඇමරිකාවේ ජීවත් වූ මෙම සත්වයා ශරීර ප්‍රමාණයෙන් පෝනියකුට

සමාන ය. හිස් කබල දිගු ය. තුන්වෙනි ඇඟිල්ල ශක්තිමත් හා විශාල වන අතර එයට මුළු ශරීරයේ ම බර දරා සිටිය හැකි ය.

හිප්පාරියන් (Hipparion) යන විශේෂයට අයිති ආදි අශ්වයන් මයෝසීන අවධියේ අවසන් භාගයේ ජීවත් වූයේ උතුරු ඇමරිකාව, යුරෝපය, ආසියාව හා අප්‍රිකාව ආශ්‍රිත බිම්කලයන්හි ය. හිප්පාරියන් ගණයේ අශ්වයන්ගේ හැඩරුව නූතන අශ්ව හැඩරුවට සමාන බවක් පෙන්වූව ද, ගාත්‍රා සතරෙහි ම කුරය ලෙස පොළොව හා ගැටෙන ඇඟිලි කෙළවරට අමතර ව, පොළොව හා නො ගැටෙන පරිදි පිටතට යොමු වූණ අවශිෂ්ඨ ඇඟිලි දෙක පිහිටා තිබීම, කැපී පෙනෙන වෙනසකි. උරහිස් තෙක් දේහ උස මීටර 1.4 පමණ ය. තමා පිටුපස හඹා එන විලෝපිකයකුගෙන් බේරීමට අඩු කාලයකදී වැඩි ධාවන වේගයක් ලබා ගැනීමේ හැකියාව නො අඩුව තිබිණි.

ප්ලයෝසීන (Pliocene) අවධියේ අවසාන භාගයේ දී, එනම් මීට අවුරුදු විසි ලක්ෂයකට පමණ පෙර තනි පා ඇඟිල්ලකින් යුත් ගාත්‍රා සහිත ප්ලයෝහිපුස් (Pliohippus) නමින් හැඳින්වෙන නූතන අශ්වයාට වඩා වඩාත් සමානකම් දක්වන අශ්වයෙක් පරිණාමය වී සිටි බවට සාධක පවතී. පූර්ව හා අපර ගාත්‍රවල පැත්තෙහි වූ ඇඟිලි ඇට කිරී බවට ක්ෂීණ වී තිබුණේ ය.

එයෝහිපුස්	නූතන එකුස්
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වීම. ▪ මැනවින් වෙන් වූ ඇඟිලි තිබීම. ▪ හිස් කබල සැහැල්ලු ය. ▪ සරල දත් පිහිටීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ප්‍රමාණයෙන් විශාල වීම. ▪ ගාත්‍රවල විදුර (distal) කොටස් දික් වීම. ▪ ගාත්‍රවල පාර්ශ්වික ඇඟිලි හීන වීම. ▪ හිස් කබලෙහි ඉදිරි කොටස සාපේක්ෂ ලෙස දික් වීම. ▪ වාර්ෂික දත්වල ගැඹුරුකම හා ඒවායේ ආහාර අඹරන කුට (lophs) වැඩි වීම. ▪ පුරුල්වාර්ෂික දත්වල ව්‍යුහය වාර්ෂික දත්වල ව්‍යුහයට සම්පූර්ණයෙන් ම වාගේ සමාන වීම. <p style="text-align: right;">(හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 283)</p>

අවුරුදු දස ලක්ෂයකට පෙර ප්ලයිස්ටොසීන (Pleistocene) අවධියේ දී නූතන අශ්වයා අයත් වන ගණයට (එකුස්) ම අයත් අශ්වයින් ඇති විය (හෙට්ට්ආර්ච්ච්, 1998, 283). මෙම සත්වයාට ආහාර ඇඹරිය හැකි දත් ද ශක්තිමත් කුර සහිත වේගයෙන් දිවීමට උපකාරීවන ගාත්‍රා ද විය. අවුරුදු කෝටි පහකට පමණ පෙර සිටි එයෝහිපුස් හා නූතන එකුස් අතර සිදුවී තිබෙන වෙනස්කම් පහත දැක් වේ.

අශ්වයාගේ පරිණාමය විශේෂයෙන් වැදගත් වන්නේ පාරිසරික වෙනස්වීම්වලට අනුලෝම ලෙසින් රූපාකාරයේ වෙනස් වීම අතර ඇති සම්බන්ධතාවය නිසා ය. ක්‍රියාසික යුගය පුරාවට වනාන්තර හා කාන්තාර ද වෙනස් වී තෘණ භූමි හා මහා තෘණ භූමි (ස්ටෙප්ස්) බිහි කරමින් ඉමහත් විපර්යාසයන් සිදු වූ කාලවකවානුවකි. එයෝහිපුස්ගේ කාලයේ පැවැති වනාන්තර පරිසරය හා උග්‍ර ලෝකයේ පුරුද්ද ද අනුක්‍රමයෙන් තුරන්වීමත් සමගම ඔවුන් අතර සිටි ජීවත් විය හැකි සත්ව ප්‍රභේදයන්ගේ වරණයට එය රුකුලක් විය. මේ අතර ජව සම්පන්න මාංශ භක්ෂක සතුරන්ගේ සමකාලීන පරිණාමය නිසා අශ්වයින්ට තණ බිම් හරහා වේගයෙන් දිවිය හැකි වන අන්දමින් ගාත්‍රා විකාශනය වීමට එය හේතුවන්නට ඇත. මෙසේ කාලානුක්‍රමයෙන් වර්තමාන අශ්වයා දක්වා පරිණාමය සිදු වූ බව පැහැදිලි ය.

අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණය පිළිබඳ මූල්ම සාධක

අශ්වයා පිළිබඳ ලැබෙන මූල් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධකයක් ලෙස ඉහළ පුරාගිලා (Upper Paleolithic) අවධියට අයත් ප්‍රංශයේ ලැස්කොස් (Lascaux) ගුහාවල ඇති (17,300) අශ්වයන්ගේ චිත්‍ර සැලකිය හැකි ය. මෙම චිත්‍ර මඟින් නිරූපනය වනුයේ එවකට මිනිසුන් විසින් කැලෑ අශ්වයන් මස් සඳහා දඩයම් කිරීම බව සිතිය හැකි ය. උතුරු කසකස්ථානයේ බොටායි (Botai) සංස්කෘතිය (ක්‍රි.පූ.3500-3000) තුළ ගෘහාශ්‍රිතකරණය සතුන් අතර අශ්වයාට ප්‍රධාන තැනක් හිමි වී ඇත (Levine,2005,6). මෙම ජනවාරියේ කුණු කසල තැන්පතු අතර තිබී විශාල ප්‍රමාණයක් සත්ව අස්ථි හමු වී ඇති අතර එයින් 65% සිට 99% ම අශ්වයින්ට අයත් වේ. තව ද අශ්ව කිරි ලබා ගත් බවට ද සාධක වශයෙන් මෙම ජනවාරියේ තිබී හමු වූ අශ්වයන්ගේ කිරිවල මේද කොටස උරා ගත් වළං කැබලි ක්‍රි.පූ. 3500 අයත් බව කාලනිර්ණය කර ඇත.

ගෘහාශ්‍රිතකරණය

වර්තමානයේ ගෘහාශ්‍රිතකරණය කළ සතුන් අතරින් අශ්වයාට ප්‍රධාන ස්ථානයක් හිමි වේ. 'Domesticus' යන වචනය ලතින් භාෂාවෙන් බිඳී ආවකි. මෙහි සිංහල අර්ථය ගෘහාශ්‍රිතකරණය යන්නයි. සත්ත්ව ගෘහාශ්‍රිතකරණය ආරම්භය මධ්‍ය ශිලා යුගයේදීම සිදුවන අතර සාරවත් වන්ද්‍රවංකය ආශ්‍රිතව එහි නවශිලා කේන්ද්‍රස්ථානයක් පැවතිණි. සාරවත් වන්ද්‍රවංකය ලෙස හඳුන්වන්නේ යුප්‍රටීස් - ටයිග්‍රීස් ගංගා නිම්න (ක්‍රි.පූ 9000-7500) ආශ්‍රිත ප්‍රදේශවලට ය. සත්ත්ව ගෘහාශ්‍රිතකරණය පිළිබඳ මූල් පර්යේෂණ කළ රොබට් බ්‍රෙඩ්වුඩ්ගේ අදහස වන්නේ සාරවත් වන්ද්‍රවංකයේ මූලින් සත්ත්ව ගෘහාශ්‍රිතකරණය සිදු වී පසු ව අනෙක් ප්‍රදේශවලට ද ව්‍යාප්ත වූ බවයි.

විසිවන සියවස තුළදී විවිධ පර්යේෂකයන් අශ්වයන් කුමන අරමුණක් සඳහා කුමන ස්ථානයක, කෙදිනක ගෘහාශ්‍රිතකරණය කළේද යන්න පිළිබඳ විවිධ අදහස් පළ කරන ලදී. අශ්වයා මුලින් ගෘහාශ්‍රිතකරණය සිදු කිරීම පිළිබඳ අදහස් සාරාංශගත ව මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

- නවශිලා හෝ මුල් ලෝකඩ යුගය අතරදී සිදු වූ බව
- ආහාර හෝ ප්‍රවාහන කටයුතු සඳහා ප්‍රයෝජනයට ගත් බව
- යුක්ක්‍රමය, කසකස්ථානය, බටහිර යුරෝපය හෝ නැගෙනහිර යුරෝපය ආශ්‍රිත ව සිදු වූ බව

මුල් යකඩ යුගයේ කුර්ගන්වරුන්ගේ සුසාන වන Pazyryk, Bashadar හා Ak-Alakha යන පුද්ගලයන්ට අයත් හිමට යට වූ සුසානවල පස් තට්ටු අතර තිබී අශ්වයන් පළඳින තෝන් ලණුව, කටකලියාව, සැදැලය හා අශ්ව ඇඳුම හොඳින් සංරක්ෂණය වී තිබී හමු වී ඇත (Levine,2005,5). මෙසේ අශ්වයන් පිළිබඳ සාධක සුසාන අතර තිබී හමු වීමෙන් අතීතයේ සිට මිනිසා හා අශ්වයා අතර සමීප සබඳතා පැවැති බව තහවුරු වේ.

මෑතක දී අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණය ආරම්භය සම්බන්ධයෙන් ස්ථාන දෙකක් පිළිබඳ අවධානය යොමු විය. එම ස්ථාන දෙක Dereivka yd Botai වේ. Botai හි අශ්වයන්ගේ ඇටකටු විශාල සංඛ්‍යාවක් හමු වී ඇත. මේ ස්ථාන දෙකෙන්ම අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණය සම්බන්ධයෙන් සාධක විශාල වශයෙන් ලැබෙන නිසා මුලින් අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණ සිදු කර ඇත්තේ කුමන ස්ථානයක ද යන්න නිශ්චිත ව හඳුනා ගෙන නොමැත. මේ වන විට සොයා ගෙන ඇති පරිදි යුරේෂියානු ස්ටෙප්ස් හෙවත් සුළු ආසියා හා මධ්‍ය ආසියා බිම්වල ක්‍රි.පූ.4000 මුලින් ම අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණ සිදු කර ඇත (ප්‍රේෂ්වාල්ස්කි වල් අශ්වයා).

මුලින් අශ්වයා ගෘහාශ්‍රිතකරණය කරන්නට ඇත්තේ කෘෂිකර්මාන්තය, කිරි හා ප්‍රවාහනය ලබා ගැනීම ආදී කාර්යයන් සඳහා විය යුතු ය. ප්‍රවාහනය සඳහා අශ්වයා යොදා ගත් ආකාර කිහිපයකි.

- අශ්වයා පිට නැගී යාම.
- අශ්වයෙකු හෝ අශ්වයන් දෙදෙනෙකු තවත් රථයකට සම්බන්ධ කිරීම.

අශ්වයා පිට නැගී ගමන් කර ඇත්තේ එක් පුද්ගලයෙකු පමණි. මෙහි දී අශ්වයා පිට නැගී යන පුද්ගලයාට කිසිදු අනතුරක් නොවී අදාළ ස්ථානය වෙත ගෙන යාමට හැකි වීමෙන් මිනිසුන් සතුව පවත්නා සතුන් හිලෑ කිරීමේ දක්ෂතාවය මනා ව පිළිඹිබු වේ. අනෙක් ක්‍රමයේ දී අශ්වයෙකු හෝ අශ්වයන් දෙදෙනෙකු යොදා ගෙන රථයකට සම්බන්ධ කර ප්‍රවාහන කටයුතු සඳහා යොදා ගෙන ඇත. අතීතයේ දී අශ්වයන් තම ප්‍රවාහන කටයුතු සඳහා යොදා ගත්තේ සමාජයේ ඉහළ තනතුරු හෙබ වූ ප්‍රභූවරුන් ය. සිදුහත් කුමරු පැවිදී වීමට ගියේ ද කන්ටක අසු පිට නැගී ය. කාවන්තිස්ස රජුගේ දසමහා යෝධයන් අතරෙහි සිටි වේළුසුමන යෝධයා අශ්වයා පිට නැගී පලා යද්දී එළාර රජුගේ ප්‍රධාන යෝධයා ඔහු ලුහු බැඳ ගියේ අජානේය අශ්වයා පිට නැගී ය. (මහාවංශය 21 පරි:48-58)

අශ්වයා වෙළඳ ගනුදෙනු සඳහා ද යොදා ගෙන ඇත. විදේශීය රටවලින් අප රටට ගෙන ආ භාණ්ඩ අතර අශ්වයන් ද විය. ක්‍රි.පූ තුන් වන ශතවර්ෂයේ දී අනුරාධපුර රාජ්‍ය බලය ලබා ගත් සේන හා ගුණතික අශ්ව වෙළඳුන් දෙදෙනෙකි. වෙළඳාමට පමණක් නොව අශ්වයන් ක්‍ෂාග ලෙස ද ප්‍රදානය කර ඇත. චීනය රජුගේ අභිෂේක මංගල්‍යයට මධුරා පුරින් ලැබුණු අගනා ක්‍ෂාග අතර අශ්වයන් ද වූ බව මහාවංශයේ සඳහන් වේ.

අශ්වයා අතීතයේ යුධ කටයුතුවලට යොදා ගෙන ඇත. යුරෝපයේ 7 සියවසේ සිට 14 වෙනි සියවස දක්වා Scythians, Huns හා Vandals වැනි පුරාතන රෝම අශ්වාරෝහක හමුදාවන් සිටියේ ය. මෙරට වංශකථාවල හා සාහිත්‍ය කෘතීන්ට සඳහන් වන පරිදි රජු සතු ව පැවැති චතුරාංගනී සේනාවට අශ්ව හමුදාවක් ද අයත් විය. ක්‍රි.පූ.2 සියවසේ දී කාවන්තිස්ස රජුට අශ්ව හමුදාවක් සිටියේ ය. අශ්වාරෝහණය සුසැට කලා ශිල්පවලින් එකකි. අසුන් පිට නැඟීම හා අසුන් හික්මවීම මේ ශිල්පයෙහි ප්‍රධාන විෂයෝ ය.

අශ්වයා මූලික කොට ගෙන නිර්මාණය වූ කැටයම් චිත්‍ර මූර්ති දක්නට ලැබේ. මෙරට ඇති සඳකඩපහන, ඉසුරුමුනියේ ඇති මිනිසා හා අශ්ව හිස මනා නිදසුනකි. තව ද මාදම්පේ ප්‍රදේශයේ ඇති තනිවැල්ලේ දෙවියන්ගේ දේවාලයේ අශ්ව රුවක් ඉදි කර ඇත. 17වන සියවසට අයත් ඇම්බැක්කේ දේවාලයේ ලී කැටයම්වල ද අශ්ව රූප දක්නට ලැබේ.

ඇත අතීතයේ දී අශ්වයා බිලි පූජාවන් සඳහා යොදා ගෙන ඇත. අතීත ඉන්දියාවේ ඇතැම් හින්දු භක්තික රජවරුන් විසින් අශ්ව මේධ යාගය පවත්වා ඇත. අශ්වයකු බිලි කිරීම ප්‍රධාන උපහාරය කොට ඇති මේ සුප්‍රසිද්ධ යාගය වෛදික යාග කර්ම අතුරෙන් වැදගත්ම යාග පූජාවක් ලෙස සැලකිය හැකි ය. රජ පෙළපත අඛණ්ඩව පවත්වා ගෙන යාම සඳහා පුතුන් ලබා ගැනීම, රජු සියලු යස ඉසුරු ලබා ගැනීම, ඔහුගේ සියලු අභිලාසයන් මුදුන්පත් කරගැනීම, බල ප්‍රතාප වර්ධනය හා අධිරාජ්‍යය වර්ධනය යාගයෙහි අරමුණ විය. මෙහි දී ශරීරයේ පූර්ව භාගය කළු පැහැති වූත් අශ්වයෙක් යාග භූමිය මැදට ගෙන එනු ලැබේ. පූජාවන් පැවැත්වීමෙන් පසුව අශ්වයාට පුරා වසරක් නිදහසේ සැරි සැරීමට ඉඩ ලබා දී ආපසු මුල් තැනටම ගෙන එනු ලැබේ. අනතුරුව උගේ බෙල්ලෙන් කේශරවලන් වලිගයෙන් මුතු ඇට 101 සවි කර ඝාතනය කරනු ලබයි.

අතීතයේ දී කාසිවලට ද අශ්ව රූප යොදා ගෙන ඇත. ඉන්දියාවේ නිපද වූ ඉන්දු-ග්‍රීක, ගුප්ත කාසිවල මෙම ලක්ෂණය දැකිය හැකි ය. යුතිඩිමෝස් (EuthyDemos) ක්‍රි.පූ.250-220, I යුක්‍රටීඩීස් ක්‍රි.පූ.171-145 වැනි ඉන්දු-ග්‍රීක පාලකයන්ගේ කාසි හා සමුද්‍ර ගුප්ත රජුගේ (ක්‍රි.ව.335-375) අශ්ව මේධ වර්ගය, I වන්ද්‍ර ගුප්ත රජුගේ (ක්‍රි.ව.375-414) අශ්වාරෝහක වර්ගය මෙයට නිදසුන් වේ (ප්‍රේමතිලක, 1970, 63-67). ජලේටෝගේ ඇතැම් කාසිවල ප්‍රතිමුඛයේ හෙලිමස් හෙවත් ග්‍රීක හිරු දෙවියන් අශ්වයන් මත නැඟී යන ආකාරයක් දක් වේ. හිරු දෙවියන් අශ්ව රථයක නැඟී ගමන් කිරීම තුළින් පැහැදිලි වන්නේ ග්‍රීක ඉතිහාසය තුළ අශ්වයාට වැදගත් ස්ථානයක් හිමි වී ඇති බවයි.

ආදි යුගවල මිනිසුන් අතර ධාවන තරඟ ඉතා ජනප්‍රිය විය. ඒ අතර අශ්ව රේස් සඳහා හිමි වූයේ සුවිශේෂ ස්ථානයකි. මිනිසා විසින් අශ්වයා හිලෑ කරනු ලැබීමෙන් පසු අසුන් පිට යෑම

දියුණු විය. අශ්වයන් තරඟයට ධාවනය කරවීම ආරම්භ වූයේ බ්‍රිතාන්‍ය දූපත්වල ය (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 284). රජවරුන්ගේ විශේෂ සැලකිල්ලක් ලද මෙම ක්‍රීඩාව වංශවතුන්ගේ උසස් පුද්ගලයන්ගෙන් ක්‍රීඩාවක ස්වාභාවය ඉසිලිය (හෙට්ටිආරච්චි, 1998, 284). අශ්ව රේස් බ්‍රිතාන්‍යයෙහි කොතරම් ජනප්‍රිය වී ද යත් වර්තමානයේ ජාතික ක්‍රීඩාවක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකාවට මෙන් ම අසල්වැසි ඉන්දියාවට ද අශ්වයා ආගන්තුක සතෙකි. අනුරාධපුර ඇතුල්නුවර කැනීමිවලදී (AG-85 කැනීමි වළෙන්) ප්‍රොටෝ ඓතිහාසික යකඩ යුගයට අයත් සංස්කෘතික ස්ථර අතුරින් අශ්ව දතක් හමු වී ඇත (Deraniyagala, 1992). අංගාර පරීක්ෂාවට අනුව මෙම අශ්ව දත ක්‍රි.පූ.640-546 කාල පරිච්ඡේදයට අයත් වේ. 1982 සිට ජේතවන ස්ථූපය හා ඒ අවට පරිශ්‍රය තුළ සිදු කරන ලද කැනීමිවලින් මේ වන විට අශ්වයින්ට අයත් කෘන්තක දත්, පුරස්චාර්වක දත්, චාර්වක දත් හා එක් ප්‍රකූර්වය අස්ථියක් (incisor teeth, premolar teeth, molar teeth හා astragalus bone) ආදී වශයෙන් නිදර්ශක 9ක් හමු වී ඇත. නමුත් මේ නිදර්ශක කිසිවක කාලනිර්ණය සිදු කර නැත. ශ්‍රී ලංකාවේ අශ්ව ශේෂ ප්‍රථමයෙන් ම හමුවන්නේ ප්‍රොටෝ ඓතිහාසික යුගයේ බව තහවුරු කර ගෙන ඇත. (ජේතවන ස්ථූප පුරාණය, පිටුව:126). ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයේ හෝ පූර්ව භෞලෝසින හෝ ප්ලයිස්ටොසීන අවධියේ හෝ අශ්වයින් ජීවත් වූ බවට පොසිල සාධක හමු නො වේ (ජේතවන ස්ථූප පුරාණය, පිටුව:126). ක්‍රි.පූ. 900 න් පසු ශ්‍රී ලංකාවට සංක්‍රමණය වූ මානව පිරිස් විසින් මෙම අශ්වයින් මෙහි රැගෙන එන්නට ඇති බවට අනුරාධපුර ඇතුල්නුවර කරන ලද කැනීමිවලින් නිගමනය කර ඇත.

සාරාංශය

ඉයෝසීන අවධියේ සිට ප්ලයිස්ටොසීන අවධිය දක්වා නූතන අශ්වයාගේ පරිණාමය ක්‍රමික ව විකාශනය විය. ගෞභාශ්‍රිතකරණය කළ සතුන් අතරින් අතීතයේ ප්‍රධාන ස්ථානයක් හිමි වූ අශ්වයාට වර්තමානය වන විටත් එම ස්ථානය අහිමි වී නැත. අශ්වයා බහුවිධ ප්‍රයෝජන ඇති, පහසුවෙන් හික්මවිය හැකි, යම් යම් දෙයට පුහුණු කළ හැකි සත්වයෙකි. එමෙන් ම අශ්වයා කැලඹෙන සුළු ද මුරණ්ඩු වූ ද සතකු නිසා මානසික ස්වාභාවය තේරුම් ගැනීමට අපහසු ය. එසේ වුව ද අශ්වයා මිනිසාගේ අවශ්‍යතාවයන්ට අනුකූල ව හැඩ ගස්වා ගැනීමට හැකි වූයේ සතුන් ගෞභාශ්‍රිතකරණයේ දී මිනිසා අනුගමනය කළ උචිත ක්‍රියාමාර්ගයන් නිසා ය.

ආශ්‍රේය මූලාශ්‍ර හා ලිපි නාමාවලිය

උරුක්ගොඩ, මු. , 1961, *සත්ව ව්‍යුහය*, සීමාසහිත ඇම්.ඩී.ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ

කොස්තා, ආචාර්ය ජයතිස්ස ද, 1989, *සත්ව ලෝකය*, එස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10

ග්‍රොව් සහ නෙවල්, 1964, *සත්ව ජීව විද්‍යාව*, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ

හෙට්ටිආරච්චි,ඩී.ඊ., 1998, *සිංහල විශ්ව කෝෂය*, සංස්කෘතික දෙපාර්තමේන්තුව

නන්දිසේන ජී ඩබ්ලිව් හා සිල්වා ඇම්.එච්.ශ්‍රීවා, 1996, *පරිණාමය*, ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10

ප්‍රේමතිලක, පී.එල්, 2001, *පුරාණ ඉන්දියාවේ කාසි*, ශ්‍රී ලංකා සංස්කෘතික ශාස්ත්‍රායනය

වික්‍රමසිංහ, මාර්ටින්, 1934, *සත්ව සන්නිධිය*, සරස, සී/ස. සරස (පොද්ගලික) සමාගම, නාවල-රාජගිරිය

විජේසුන්දර, එම්.එස් හා විජේසුන්දර, සී.එස්, 1987, *සත්ව ලෝකය*, ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10

Marsha A. Levine (2005) Domestication and early history of the horse Domestication and early history of the horse. [pdf]. Available from-: www.igloo.lv/ horses/ horse_behaviour.pdf

Horse Evolution Over 55 Million Years (10 January 1998) Horse Evolution Over 55 Million Years.[www]. Available from-:chem.tufts.edu/science/evolution/horseevolution.htm

The COININDIA Coin Galleries:Greek;Plato(n.d) The Coin Galleries:Bacteria:Plato. [www]. Available from-: www.coinindia.com/galleries- plato.html

The COININDIA Coin Galleries:Gupta:Samudragupta (n.d) The Coin Galleries:Gupta: Samudragupta. [www]. Available from-: www.coinindia.com/galleries- samudragupta.html

The Evolution of The Horse- Epona Institute (2007) The Evolution of The Horse. [pdf]. Available from-: www.epona-institute.org/app/.../The_Evolution_of_The_Horse.pdf?t

Understanding horse behavior (n.d) UNDERSTANDING HORSE BEHAVIOR. [pdf]. Available from-: www.utextension.utk.edu/4h/forms/acrobat/pb1654.pdf

1994-1995, ANCIENT CEYLON Journal of Archaeological Survey DNO17